

TỘI PHẠM LÀ NGƯỜI CHƯA THÀNH NIÊN VÀ CÁC GIẢI PHÁP HẠN CHẾ

TS.LS ĐẶNG VĂN CƯỜNG

TRƯỞNG VĂN PHÒNG LUẬT SƯ CHÍNH PHÁP, ĐOÀN LUẬT SƯ TP. HÀ NỘI

Tóm tắt: Tội phạm là người chưa thành niên (hay còn gọi là người dưới 18 tuổi phạm tội) là một trong những nhóm tội phạm được các quốc gia đặc biệt quan tâm. Ở Việt Nam, tội phạm là người dưới 18 tuổi được pháp luật quy định thành một nhóm đối tượng riêng, có chính sách đặc biệt đối với người dưới 18 tuổi phạm tội bởi tính chất đặc thù của nhóm tội phạm này.

Cùng với sự phát triển của xã hội, môi liên kết trong gia đình lỏng lẻo, mặt trái của cơ chế thị trường, những cám dỗ của cuộc sống hiện đại đã khiến tội phạm là người dưới 18 tuổi ngày càng trẻ hóa. Có những đối tượng chỉ có 12-13 tuổi nhưng đã thực hiện các hành vi nguy hiểm cho xã hội như giết người, cướp tài sản, mua bán trái phép chất ma túy... nhưng không thể xử lý bằng chế tài hình sự vì các đối tượng này chưa đủ tuổi chịu trách nhiệm hình sự. Nhiều đối tượng trong độ tuổi chịu trách nhiệm hình sự (từ 14 tuổi đến dưới 16 tuổi), được xác định là “trẻ em” nhưng hành vi phạm tội không hề “ngây thơ”, tính chất của hành vi rất côn đồ, có tổ chức, thủ đoạn tinh vi, xảo quyệt, tính chất mạnh động, gây mất an toàn cho xã hội... Bài viết đi sâu phân tích thực trạng vấn đề trẻ hóa tội phạm ở nước ta, nguyên nhân của nó và các giải pháp để đấu tranh phòng chống tội phạm là người dưới 18 tuổi.

Từ khóa: Chưa thành niên, Bộ luật Hình sự, trẻ hóa tội phạm.

Abstract: Juvenile crime (also known as under-18 offenders) is one of the criminal groups that are special concern of many countries. In Vietnam, criminals are people under the age of 18 who are regulated by law into a separate group of subjects, with special policies for under-18 offenders because of the specific nature of this group of criminals.

Along with the development of society, loose family ties, the reverse of the market mechanism, the temptations of modern life have made criminals under the age of 18 increasingly younger. There are subjects who are only 12-13 years old but have committed acts dangerous to society such as murder, robbery, illegal drug trading... but cannot be handled by criminal sanctions because these subjects are not old enough to bear criminal responsibility. Many subjects in the age of criminal responsibility (from 14 years old to under 16 years old), are identified as “children” but the offense is not “naïve”, the nature of the behavior is very hooligan, organized, sophisticated tricks, cunning, dynamic nature, causing unsafety to society... The article analyzes the current situation of crime younger in our country, its causes and solutions to fight crime are people under the age of 18.

Keywords: Juvenile, Criminal Code, crime younger.

Thực trạng trẻ hóa tội phạm

Theo quy định của pháp luật hình sự Việt Nam thì người từ đủ 14 tuổi phải chịu trách nhiệm hình sự trong một số trường hợp, còn người từ đủ 16 tuổi trở lên thì phải chịu trách nhiệm hình sự đối với mọi hành vi phạm tội. Cụ thể, Điều 12 Bộ luật Hình sự năm 2015 quy định: “Người từ đủ 16 tuổi trở lên phải chịu trách nhiệm hình sự về mọi tội phạm, trừ những tội phạm mà Bộ luật này có quy định khác. Người từ đủ 14 tuổi đến dưới 16 tuổi phải chịu trách nhiệm hình sự về tội phạm rất nghiêm trọng, tội phạm đặc biệt nghiêm trọng quy định tại một trong các Điều 123, 134, 141, 142, 143, 144, 150, 151, 168, 169, 170, 171, 173, 178, 248, 249, 250, 251, 252, 265, 266, 286, 287, 289, 290, 299, 303 và 304 của Bộ luật này”.

Bộ luật Hình sự năm 2015 cũng quy định người từ 14 tuổi đến dưới 18 tuổi được hưởng chính sách về người dưới 18 tuổi phạm tội, theo đó: không áp dụng hình phạt tù chung thân, tử hình đối với người dưới 18 tuổi; đối với người từ 14 tuổi đến dưới 16 tuổi thì hình phạt

tù cao nhất không quá 12 năm; đối với người từ đủ 16 tuổi đến dưới 18 tuổi thì hình phạt tù cao nhất không quá 18 năm tù; trường hợp áp dụng tù có thời hạn thì hình phạt với người dưới 18 tuổi sẽ không quá $\frac{3}{4}$ mức hình phạt so với người đã thành niên. Việc xử lý người dưới 18 tuổi phạm tội phải bảo đảm lợi ích tốt nhất của người dưới 18 tuổi và chủ yếu nhằm mục đích giáo dục, giúp đỡ họ sửa chữa sai lầm, phát triển lành mạnh, trở thành công dân có ích cho xã hội.

Quy trình điều tra, truy tố, xét xử với người dưới 18 tuổi cũng có những quy định đặc biệt, đặc thù. Việt Nam đã thành lập tòa án gia đình và người chưa thành niên là những bước thay đổi rất lớn về quá trình tố tụng đối với người chưa thành niên phạm tội. Các chính sách, pháp luật về người dưới 18 tuổi phạm tội như vậy là phù hợp với luật pháp quốc tế, thể hiện chính sách của Đảng và Nhà nước ta đối với trẻ em, người chưa thành niên.

Theo thống kê của Bộ Công an, tỷ lệ gây án ở tuổi vị thành niên trên địa bàn cả nước là 5,2% đối với người dưới 14 tuổi, 24,5% đối với người từ 14 tuổi đến dưới 16 tuổi

và 70,3% đối với người từ 16 đến dưới 18 tuổi.

Thống kê của Cục Cảnh sát hình sự Bộ Công an cho biết trong ba năm, từ 2016 đến 2018, toàn quốc đã phát hiện 13.794 vụ với 20.367 đối tượng là người dưới 18 tuổi phạm tội. Trong các tội danh mà người dưới 18 tuổi phạm tội, có thể chia ra một số tội danh như sau: giết người là 183 vụ với 293 đối tượng; cướp tài sản là 475 vụ với 830 đối tượng; cưỡng đoạt tài sản là 88 vụ với 111 đối tượng; cố ý gây thương tích là 2.017 vụ với 3.797 đối tượng; trộm cắp tài sản là 5.565 vụ với 7.611 đối tượng; cướp giật tài sản là 505 vụ với 627 đối tượng.

Ngoài các tội danh nêu trên, người dưới 18 tuổi còn phạm các tội khác với 4.961 vụ, 10.895 đối tượng. Trong số vụ phạm tội do người dưới 18 tuổi thực hiện thì số vụ do người dưới 14 tuổi gây ra chiếm 6%, số vụ do người từ đủ 14 tuổi đến dưới 16 tuổi gây ra chiếm 23%, còn lại số vụ do người từ đủ 16 đến dưới 18 tuổi thực hiện là 71%.

Từ năm 2016 đến tháng 6/2019, toàn hệ thống tòa án thụ lý 8.129 vụ với 10.923 bị cáo là người dưới 18 tuổi (năm 2016 là 2.653 vụ với 3.494

bị cáo; 2017 là 2.119 vụ với 2.688 bị cáo; 2018 là 2.265 vụ với 3.176 bị cáo và 06 tháng đầu năm 2019 là 1.092 vụ với 1.565 bị cáo).

Tình hình người dưới 18 tuổi phạm tội có sự khác nhau giữa mỗi vùng miền, khu vực. Đặc biệt các khu vực thành phố lớn, thành phố trực thuộc trung ương, các khu đô thị đông dân, các khu công nghiệp phát triển thì tỷ lệ người dưới 18 tuổi phạm tội lớn hơn rất nhiều so với các tỉnh, thành phố ở địa phương, các khu vực thuần nông. Theo thống kê của Công an TP. Hồ Chí Minh từ năm 2018 đến hết quý 1 năm 2021, thành phố này có 884 nghi phạm là người dưới 18 tuổi. Trong đó, giết người 11 vụ; cướp tài sản 47 vụ, hiếp dâm - cưỡng dâm 8 vụ; cố ý gây thương tích 70 vụ; trộm cắp, cướp giật 290 vụ; mua bán, tàng trữ ma túy 17 vụ... Dưới 16 tuổi hơn 30%. Trong đó nam giới chiếm hơn 95%. Phân tích về trình độ văn hóa thì có 3,75% không biết chữ, tiểu học 29,33%, THCS 46,51%, THPT 20,41%. Trong 884 đối tượng phạm pháp có đến 553 đối tượng đã bỏ học (chiếm 71,44%); hơn 71% người trẻ phạm pháp ở TP. Hồ Chí Minh có trình độ học vấn thấp, phần lớn đã bỏ học. Điều đáng báo động là một thực trạng trẻ em trộm cắp tài sản là do người lớn xúi giục, vì trẻ dưới 14 tuổi thì không bị xử lý hình sự về tội danh trộm cắp tài sản và việc chứng minh người lớn xúi giục để xử lý trách nhiệm rất khó khăn...

Các số liệu được thống kê về người dưới 18 tuổi phạm tội nêu trên và thực tế trong thời gian qua cho thấy số vụ án, số lượng nghi phạm dưới 18 tuổi phạm tội khá lớn và tính chất của các vụ án mà người dưới 18 tuổi gây ra ngày càng nghiêm trọng. Việc gia tăng các vụ án mà bị cáo là người dưới 18 tuổi phạm tội không chỉ về số lượng các bị cáo, mà tuổi đời cũng được trẻ hóa, có nhiều vụ án các bị cáo là người dưới 18 tuổi thực hiện thuộc trường hợp phạm tội đặc biệt nghiêm trọng có khung hình phạt

cao nhất là 20 năm tù, tù chung thân hoặc tử hình về các tội cố ý gây thương tích, giết người, cướp tài sản, trộm cắp tài sản.

Những thông tin, con số nêu trên là đáng báo động, buộc các cấp, các ngành phải có những giải pháp hữu hiệu nhằm phòng ngừa sự gia tăng của tình trạng phạm tội ở lứa tuổi chưa trưởng thành.

Nguyên nhân của tình trạng trẻ hóa tội phạm

Ở Việt Nam, việc quy định về tuổi chịu trách nhiệm hình sự ít có những thay đổi, luật hình sự qua các thời kỳ đều quy định người từ 14 tuổi phải chịu trách nhiệm hình sự đối với một số loại tội phạm, còn người từ đủ 16 tuổi trở lên thì chịu trách nhiệm hình sự đối với mọi loại tội phạm. Tuy nhiên, thời gian gần đây, do sự phát triển về kinh tế - xã hội, tình trạng những người dưới 14 tuổi thực hiện hành vi nguy hiểm cho xã hội rất nhiều nhưng chưa đủ tuổi chịu trách nhiệm hình sự nên không được coi là tội phạm. Nhiều người phạm tội là người dưới 18 tuổi cũng thực hiện hành vi phạm tội rất tinh vi, côn đồ, man rợ, gây ra nhiều hệ lụy cho xã hội. Trong cơ cấu tội phạm thì tuổi đời của những đối tượng phạm tội ngày càng giảm, hay nói cách khác là nhóm người trẻ tuổi trở thành tội phạm ngày càng nhiều, trong đó không chỉ có những tội phạm về trật tự xã hội mà còn có những tội phạm về kinh tế, ma túy, đặc biệt là tội phạm lừa đảo trên mạng internet, tội phạm công nghệ cao. Có nhiều nguyên nhân khác nhau dẫn đến tình trạng này, có thể kể đến như:

Đặc điểm tâm sinh lý lứa tuổi

Người dưới 18 tuổi được xác định là người chưa thành niên, là người chưa phát triển đầy đủ về nhân cách và đạo đức. Đây là độ tuổi đang được giáo dục phổ thông, giáo dục cơ bản về nhận thức, ý thức, đạo đức trong đó có ý thức chấp hành pháp luật. Ở độ tuổi thanh thiếu niên là độ tuổi

phát triển nhanh chóng về thể chất nhưng về tâm sinh lý có những bất ổn, thậm chí nổi loạn. Nếu giáo dục cứng nhắc hoặc giáo dục không đúng cách thì có thể biến những đứa trẻ ngoan ngoãn, hiếu thảo trở thành những đứa trẻ ngỗ ngược, bất trị, chúng có thể bỏ học, tự tử, thậm chí trở thành tội phạm. Ở độ tuổi chưa thành niên thì rất dễ bị cảm xúc chi phối hành vi, chỉ vì những vấn đề nhỏ nhặt mà người chưa thành niên có thể có những xúc động mạnh, thiếu kỹ năng kiểm soát cảm xúc dẫn đến thực hiện những hành vi có tính chất bột phát, thiếu sự điều khiển của lý trí, có thể dẫn đến hành vi phạm tội.

Những đồ vỡ trong hạnh phúc gia đình khiến đứa trẻ không được quan tâm, giáo dục đúng mức

Theo nghiên cứu, thống kê về người dưới 18 tuổi phạm tội cho thấy phần lớn những đứa trẻ phạm tội đều sống trong những gia đình không có hạnh phúc, thường xuyên bị đối xử tàn nhẫn, bỏ học sớm, thiếu sự quan tâm chăm sóc của bố mẹ hoặc những đứa trẻ được nuông chiều, đáp ứng đầy đủ những điều kiện vật chất nhưng thiếu kiểm soát dẫn đến trẻ mắc sai lầm rồi trượt dài trên những sai lầm đó.

Trong những gia đình không có hạnh phúc, cha mẹ thường xuyên cãi vã, đánh đập lẫn nhau khiến những đứa trẻ có những suy nghĩ tiêu cực kéo dài, tác động đến sự phát triển hình thành nhân cách làm cho chúng trở nên lầm lì hoặc cục súc. Đối với những gia đình mà có cha dượng, mẹ kế, có sự đối xử bất công bằng trong gia đình dễ gây ra những xung đột và những nhận thức lệch lạc của trẻ em.

Khi đứa trẻ sống trong gia đình không có hạnh phúc một thời gian dài, thiếu sự quan tâm, chăm sóc, giáo dục của cha mẹ rồi đỉnh điểm là bị đẩy ra ngoài xã hội, bỏ học và tự kiếm tiền nuôi sống bản thân thì rất dễ sa ngã, bị bạn bè xấu lôi kéo để thực hiện các hành vi vi phạm pháp luật, sau đó trở thành người phạm tội khi tuổi đời còn rất trẻ.

Sống trong môi trường bạo lực, thiếu lành mạnh, bị lôi kéo bởi bạn bè xấu

Thuyết học lại từ xã hội của các học giả Edwin Sutherland, Robert Burgess... cho rằng tất cả các hành vi được học nhiều từ xã hội và tội phạm - hình thức của hành vi xảy ra cũng là do học lại từ xã hội. Theo Thuyết học lại từ xã hội, hành vi phạm tội là sản phẩm của môi trường xã hội, không phải là đặc tính bẩm sinh của một số người đặc biệt. Môi trường xã hội xung quanh ảnh hưởng rất lớn đến việc hình thành nhân cách, đạo đức, hành vi của một con người, nhất là với đối tượng trẻ em, người chưa thành niên - những đối tượng đang trong quá trình định hình nhân cách, đạo đức.

Khi sống trong môi trường bạo lực, chúng kiến bạo lực gia đình hoặc bạo lực trên không gian mạng, các trò chơi game hoặc các phim bạo lực trên YouTube, Facebook thì những đứa trẻ trở nên lì lợm, coi việc đánh đập, giết chóc là chuyện thường tình. Chúng dễ học theo, làm theo những nhân vật trong các câu chuyện, các bộ phim và có thể trở thành những "sát thủ máu lạnh" nếu như thiếu sự quan tâm, giáo dục của cha mẹ.

Khi đứa trẻ sống trong môi trường mà cha mẹ không phải là những người mẫu mực, hành vi của cha mẹ thường ngày tác động đến tâm lý, thói quen của đứa trẻ thì sẽ dẫn đến đứa trẻ có những suy nghĩ, hành động như cha mẹ của chúng. Những ông bố, ba mẹ nghiện ngập, thường xuyên đánh đập, chửi bới, nói bậy, chửi tục và thực hiện các hành vi vi phạm pháp luật thì rất khó để có thể giáo dục những đứa con thành người lương thiện. Trong các môi trường tác động hình thành đến nhân cách của đứa trẻ thì môi trường gia đình là quan trọng nhất, đặc biệt là cách sống, lối sống, suy nghĩ của cha mẹ.

Thiếu sự quan tâm, hỗ trợ, giúp đỡ của các cơ quan đoàn thể,

các tổ chức xã hội và chính quyền địa phương

Theo quy định của Luật Trẻ em và các văn bản pháp luật có liên quan thì trách nhiệm giáo dục, bảo vệ trẻ em ngoài trách nhiệm của gia đình còn có trách nhiệm của nhà trường và xã hội, mà cụ thể là của các cơ quan, tổ chức xã hội, các đoàn thể có trách nhiệm bảo vệ trẻ em.

Đối với những gia đình không tốt, cha mẹ thường xuyên đánh cãi chửi nhau hoặc không có trình độ nhận thức đầy đủ để giáo dục con cái, môi trường gia đình không an toàn cho trẻ em thì khi đó trách nhiệm của chính quyền địa phương, của cơ quan đoàn thể, của nhà trường sẽ phải được nâng cao hơn một bước.

Khi cha mẹ giáo dục không khoa học, không đúng cách, thậm chí bỏ rơi mà nhà trường, chính quyền địa phương và các tổ chức xã hội lại không kịp thời phát hiện, can thiệp, hỗ trợ, giúp đỡ thì đứa trẻ sẽ rất dễ sa ngã, bị lôi kéo vào đám bạn xấu rồi trở thành những đối tượng bất trị, gây ra nhiều hệ lụy cho xã hội, chúng dễ dàng thực hiện các hành vi phạm tội, thậm chí trả thù đời hoặc bất cần đời.

Những nghiên cứu của Trung tâm Nghiên cứu tội phạm học và điều tra tội phạm - Học viện Cảnh sát nhân dân cho thấy, tội phạm thanh thiếu niên gia tăng có nguyên nhân gốc rễ từ hệ thống giáo dục: gia đình, nhà trường và xã hội. Những hình ảnh bạo lực, thủ đoạn dã man của tội phạm lan tràn trên internet, đang hàng giờ tác động vào nhận thức, hành vi của thanh, thiếu niên vốn chưa có nhiều kinh nghiệm và kỹ năng sống, khiến một bộ phận thanh thiếu niên bị lệch lạc về nhân cách, hành động theo bản năng, mà thường là rất man rợ và tàn bạo. Động cơ phạm tội thường bắt đầu từ lối sống lười biếng nhưng thích hưởng thụ nên luôn có xu hướng tranh đoạt vật chất.

Mặt trái của sự phát triển kinh tế thị trường và khoa học công nghệ

Theo GS.TS Đặng Cảnh Khanh, Viện trưởng Viện Nghiên cứu truyền thống và phát triển (nguyên Viện trưởng Viện Nghiên cứu thanh niên) thì: "Sự phát triển của kinh tế thị trường dẫn đến cuộc sống luôn gấp gáp, căng thẳng đã khiến cho con người phải chịu quá nhiều áp lực. Những người không chịu nổi áp lực này dễ rơi vào trầm cảm hoặc không kiểm soát nổi hành vi của mình. Họ dễ nóng giận, tức tối với những gì không vừa ý mình và chọn bạo lực để xử lý nhanh các tình huống. Ngày nay, thanh thiếu niên cũng đang phải sống trong một xã hội luôn căng thẳng với việc học hành, thi cử, tìm kiếm việc làm thêm, thu nhập... cùng vô vàn những mối quan hệ phức tạp. Lúc rảnh rỗi và giải trí thì lại tiếp xúc với những hình ảnh bạo lực từ phim ảnh, sách báo đến trò chơi điện tử". Điều này dễ dẫn đến việc tiếp cận những thông tin lệch lạc, phát sinh những suy nghĩ lệch lạc, không kiểm soát, từ đó dẫn đến hành vi vi phạm pháp luật.

Giải pháp phòng ngừa ít được chú trọng, kém hiệu quả

Theo pháp luật hiện hành, có đến 14 cơ quan, tổ chức có trách nhiệm bảo vệ trẻ em, tuy nhiên khi trẻ em bị bạo hành, xâm hại hoặc trẻ em gặp khó khăn, sa ngã thì đôi khi không có cơ quan nào lên tiếng hoặc có lên tiếng cũng chỉ qua loa cho hết trách nhiệm. Cơ chế phối hợp, trách nhiệm cụ thể giữa các cơ quan tổ chức và chính quyền địa phương trong việc bảo vệ trẻ em còn nhiều vấn đề bất cập. Luật Trẻ em hiện nay quy định có nhiều cơ quan cùng thực hiện giám sát quyền trẻ em, nhưng lại chưa có cơ quan nào chịu trách nhiệm giám sát độc lập quyền trẻ em. Đây cũng chính là nguyên nhân dẫn tới những "lỗ hổng" trong quá trình bảo vệ, chăm sóc trẻ em. Chỉ đến khi những đứa trẻ trở thành hư hỏng, thực hiện các hành vi đến mức bị truy cứu trách nhiệm hình sự, thì khi đó mới phát hiện ra nhiều vấn đề bất cập trong việc giáo dục, quản lý trẻ em và kết quả giải quyết vụ án hình sự cho

thấy còn những lỗ hổng cũng như sự thiếu trách nhiệm của người lớn, của cơ quan tổ chức trong hoạt động bảo vệ, giáo dục trẻ em.

Coi nặng giáo dục kiến thức văn hóa mà chưa chú trọng giáo dục đạo đức, đặc biệt là đối với các học sinh cá biệt

Chương trình giáo dục phổ thông trong thời gian qua đã có nhiều thay đổi và chuyển biến tích cực. Tuy nhiên nội dung giáo dục vẫn nặng về kiến thức mà còn coi nhẹ vấn đề đạo đức, kỹ năng sống và đặc biệt là giáo dục pháp luật ở các bậc học, cấp học. Rất nhiều đứa trẻ không nhận thức được hành vi của mình là nguy hiểm cho xã hội hoặc thiếu kỹ năng để kiểm soát hành vi, đến khi thực hiện các hành vi nguy hiểm cho xã hội thì mới ân hận.

Tiến sĩ Nguyễn Tùng Lâm - Chủ tịch Hội tâm lý giáo dục Hà Nội phân tích: So với dạy chữ, việc “dạy người” của chúng ta đang có phần bị xem nhẹ, hiện nay tại các trường học mới chú trọng vào việc cung cấp kiến thức mà chưa quan tâm đúng mức đến việc dạy cho học sinh kỹ năng sống; việc tuyên truyền, phổ biến, giáo dục pháp luật để định hướng cho xử sự và hành vi của các em còn quá ít và thiếu thuyết phục...

Công tác tuyên truyền, phổ biến giáo dục pháp luật chưa đạt kết quả cao

Thực tế hiện nay, công tác tuyên truyền, phổ biến giáo dục pháp luật, nhất là các quy định về giải quyết mâu thuẫn, tranh chấp phát sinh trong quan hệ dân sự, kinh tế, hôn nhân gia đình... chưa sâu rộng; công tác hòa giải ở cơ sở, giải quyết khiếu nại, tố cáo còn chậm, chưa triệt để; các biện pháp phòng, chống bạo lực gia đình, bạo lực học đường ở một số địa phương còn mang tính hình thức; công tác quản lý, giáo dục pháp luật cho người chưa thành niên còn nhiều bất cập, hạn chế... Những nguyên nhân này ảnh hưởng rất lớn đến lối sống, nhận thức và ý thức chấp hành pháp luật của trẻ em.

Hiệu quả trong công tác xét xử, thi hành án hình sự và áp dụng các biện pháp hành chính chưa cao

Chính sách pháp luật đối với người dưới 18 tuổi phạm tội hướng đến mục đích cải tạo, giáo dục, tạo điều kiện để người dưới 18 tuổi có cơ hội sửa chữa lỗi lầm, trở thành người tốt, sống có ích cho xã hội. Tuy nhiên trong quá trình tổ chức triển khai thực hiện các văn bản quy phạm pháp luật về tố tụng hình sự, quá trình điều tra, truy tố, xét xử, thi hành án hình sự đối với người dưới 18 tuổi phạm tội không phải cán bộ nào cũng làm tốt, địa phương nào cũng làm tốt. Hoạt động tố tụng hình sự máy móc, quyền uy, thiếu thân thiện gần gũi có thể khiến những đứa trẻ sợ hãi sinh ra tâm lý tiêu cực mà không phát huy được giá trị giáo dục. Kết quả thi hành án hình sự không phải lúc nào cũng đạt được hiệu quả. Minh chứng tiêu biểu là rất nhiều trẻ em sau khi chấp hành án hình sự xong, trở về với đời sống xã hội thì lại trở thành những đối tượng cộm cán, bất hảo.

Sự kém hiệu quả trong công tác giáo dục trẻ em thể hiện qua việc những năm tháng giáo dục trong trường giáo dưỡng hoặc cải tạo ở trong các trại giam khiến nhiều đứa trẻ trở nên lì lợm, vô cảm hơn. Môi trường đó khiến nhiều đối tượng trở nên có “số má”, quen biết nhiều đối tượng bất hảo, khi trở về với xã hội lại thành lập các băng ổ nhóm để thực hiện các hoạt động tội phạm. Vấn đề này cần phải nghiên cứu, đánh giá một cách khách quan để tìm ra những nguyên nhân và có những giải pháp khắc phục.

Các giải pháp để đấu tranh phòng, chống tội phạm là người dưới 18 tuổi

Giải pháp về xây dựng pháp luật

Pháp luật về trẻ em nằm ở là một hệ thống bao gồm nhiều văn bản quy phạm pháp luật như: Công ước về Quyền trẻ em, Luật Trẻ em, Luật Giáo dục, Bộ luật Dân sự, Luật Xử lý vi phạm hành

chính, Bộ luật Hình sự... và rất nhiều các văn bản pháp luật khác có liên quan. Trong đó, có nhiều các văn bản còn mâu thuẫn, chồng chéo, những quy định còn khó thực hiện, kém hiệu quả. Bởi vậy giải pháp phòng ngừa tội phạm, làm cơ sở đấu tranh với tội phạm là người dưới 18 tuổi thì cần phải hoàn thiện hệ thống pháp luật để quy định quyền cũng như cơ chế được thực hiện quyền của trẻ em. Đồng thời quy định làm rõ trách nhiệm của gia đình, chính quyền địa phương, nhà trường và các cơ quan đoàn thể trong việc bảo vệ trẻ em. Cần phải có những cơ chế và biện pháp can thiệp sâu hơn nữa vào vai trò, trách nhiệm giáo dục của cha mẹ đối với trẻ em. Đối với những hành vi vi phạm về quyền trẻ em thì cần phải cương quyết áp dụng các biện pháp để can thiệp kịp thời, tránh trường hợp đứa trẻ phải sống trong một gia đình thiếu lành mạnh, thiếu giáo dục và có những tác động tiêu cực đến sự phát triển và hình thành nhân cách.

Giải pháp về áp dụng pháp luật

Việc áp dụng pháp luật đối với người dưới 18 tuổi phạm tội phải được vận dụng, thực hiện một cách nghiêm túc, đầy đủ để bảo đảm quyền của người dưới 18 tuổi. Cần phải xây dựng bộ máy tư pháp hoàn chỉnh để áp dụng các quy định đặc thù về người dưới 18 tuổi phạm tội như: công tác cán bộ, cơ sở vật chất, cơ chế phối hợp và các chính sách để người dưới 18 tuổi phạm tội nhận thức được sai lầm của mình, có cơ hội sửa chữa giáo dục, cải tạo để trở thành những công dân tốt, sống có ích cho xã hội. Trong đó, đặc biệt là phải xây dựng đội ngũ cán bộ có tâm huyết, có trách nhiệm với công tác trẻ em, am hiểu về tâm lý của trẻ em để kết hợp giáo dục trong quá trình thực hiện nhiệm vụ, tạo tâm lý được bảo vệ, che chở, giúp đỡ khi trẻ em mắc phải sai lầm, khiến trẻ em “tâm phục khẩu phục” sau khi chấp hành xong hình phạt hoặc các biện pháp hành chính.

Giải pháp về tuyên truyền pháp luật

Bên cạnh các giải pháp về xây dựng, áp dụng pháp luật thì cần phải tăng cường tổ chức tuyên truyền, giáo dục, nâng cao nhận thức về các quy định của pháp luật cho đối tượng thanh, thiếu niên. Nội dung tuyên truyền phù hợp với từng đối tượng, lứa tuổi, vùng, miền, dân cư, giúp các tầng lớp nhân dân hiểu được tâm lý thanh, thiếu niên để chủ động phòng ngừa, phát hiện, ngăn chặn tội phạm do người ở tuổi vị thành niên gây ra. Ngoài ra, khi cơ quan bảo vệ pháp luật phát hiện, điều tra, khám phá kịp thời các hành vi phạm tội của thanh, thiếu niên phải đưa ra xử lý kịp thời, nghiêm minh, qua đó kịp thời tuyên truyền pháp luật, răn đe với các đối tượng có ý định phạm tội, khiến họ ý thức được sự trừng trị của pháp luật, loại trừ các tư tưởng manh nha vi phạm pháp luật, hiểu biết được nội dung của tội phạm, kiểm chế các nhu cầu lệch chuẩn.

Giải pháp về giáo dục

Cần đổi mới nội dung và phương pháp giáo dục, chú trọng giáo dục đạo đức. Việc giáo dục

đạo đức phải kết hợp với giáo dục pháp luật và kỹ năng sống để những đứa trẻ phát triển toàn diện, không chỉ nhận thức được những kiến thức khoa học mà còn biết vận dụng, ứng xử trong đời sống xã hội.

Tăng cường các biện pháp quản lý xã hội, đặc biệt là quản lý trên không gian mạng

Trẻ em là đối tượng còn thiếu kỹ năng sống, thiếu nhận thức để có thể lựa chọn cho mình những kiến thức, nguồn thông tin lành mạnh. Bởi vậy việc trẻ em tiếp cận với những thông tin, đặc biệt là những thông tin trên không gian mạng cần phải có sự quản lý chặt chẽ của gia đình và của nhà trường. Nhà nước cũng cần phải ban hành và thực hiện các quy phạm pháp luật để quản lý chặt chẽ nhà mạng, quản lý các hoạt động kinh doanh, giáo dục có liên quan đến đạo đức, nhận thức và phát triển hình thành nhân cách của trẻ em. Các hoạt động kinh doanh có tính bạo lực, kích động xấu đến sự phát triển hình thành nhân cách của trẻ em thì phải nghiêm cấm và xử lý kịp thời.

Nâng cao vai trò của gia đình, nhà trường

Để phòng ngừa tình trạng tội phạm trẻ hóa, trước tiên cần đẩy mạnh giáo dục gia đình. Bởi lẽ, gia đình có ảnh hưởng rất lớn trong việc hình thành nhân cách mỗi cá nhân. Gia đình phải là chủ thể quan tâm giáo dục đạo đức, lối sống; kiểm soát được các mối quan hệ xã hội của chính con em mình để kịp thời phát hiện, chấn chỉnh những lệch lạc, sai trái.

Nhà trường cần tổ chức các biện pháp quản lý khoa học, chặt chẽ đối với học sinh. Làm tốt công tác này sẽ tạo điều kiện cho các em chấp hành kỷ luật với ý thức từ thấp đến cao, tạo thành ý thức tự giác cho các em ngay từ khi còn nhỏ, giúp các em hình thành thói quen, chấp hành nghiêm nội quy của nhà trường. Bên cạnh đó, cần nâng cao vai trò, trách nhiệm của các thầy, cô giáo trong việc chăm sóc, giáo dục học sinh. Ngoài ra, cần phải tăng cường công tác tuyên truyền, giáo dục pháp luật trong nhà trường và phải có sự phối hợp chặt chẽ hơn nữa giữa nhà trường với gia đình trong việc trao đổi thông tin để cùng quản lý giáo dục các em phát triển toàn diện. Đ.V.C

Tài liệu tham khảo:

1. Bộ luật Hình sự năm 2015.
2. Thành Trung, *Nhức nhối thực trạng “trẻ hóa” tội phạm*, <https://baophapluat.vn/nhuc-nhoi-thuc-trang-tre-hoa-toi-pham-post325924.html>, ngày 17/8/2021.
3. TS Phạm Minh Tuyên (Chánh án TAND tỉnh Bắc Ninh), *Phòng ngừa người dưới 18 tuổi phạm tội thông qua hoạt động xét xử của tòa án - Hạn chế và kiến nghị*, <https://tapchitoaan.vn/bai-viet/phap-luat/phong-ngua-nguoi-duoi-18-tuoi-pham-toi-thong-qua-hoat-dong-xet-xu-cua-toa-an-han-che-va-kien-nghi>, ngày 17/8/2021.
4. Thái An, *Từ 2018 đến nay công an TP. Hồ Chí Minh ghi nhận 884 nghi phạm hình sự dưới 18 tuổi*, <https://tuoitre.vn/tu-2018-den-nay-cong-an-tp-hcm-ghi-nhan-884-nghi-pham-hinh-su-duoi-18-tuoi-20210415175444739.htm>, ngày 17/8/2021.
5. Nguyễn Sơn, *Vì sao tội phạm hình sự ngày càng trẻ hóa và man rợ?* <https://vtv.vn/trong-nuoc/vi-sao-toi-pham-hinh-su-ngay-cang-tre-hoa-va-man-ro-20150725134934625.htm>, ngày 17/8/2021.
6. T.A, *Tội phạm giết người trẻ hóa: Cần giải pháp căn cơ*, <http://baove.congly.vn/toi-pham-giet-nguoi-tre-hoa-can-giai-phap-can-co-9825.html>, ngày 17/8/2021.
7. Ánh Dung, *Vì sao trẻ hóa tội phạm ngày càng gia tăng*, <https://vov.vn/phap-luat/tu-van-luat/vi-sao-tre-hoa-toi-pham-ngay-cang-gia-tang-445147.vov>, ngày 17/8/2021.
8. Hà Thị Hiền - Viện KSND huyện Lạng Giang, *Thực trạng, nguyên nhân và một số giải pháp phòng ngừa tội phạm do người chưa thành niên gây ra*, <https://www.vksbacgiang.gov.vn/baiviet/70/8538>, ngày 17/8/2021.